

Mari Koivunen

Will-Witnessing Using Remote Access and Strong Electronic Identification

This article explores the use of remote access and strong electronic identification for witnessing wills. It examines the current state of will-witnessing in Finland and assesses how digitalization could affect these practices. Creating a will is a personal and significant legal act. In Finland, the statutes related to the testimonial of a will are a mandatory right, and the form of a will is defined by law for the purpose of protecting the testator's final testamentary intent. However, as digitalization advances, the question has arisen whether witnessing a will could also be done remotely using strong electronic identification.

This article discusses the current formal requirements of will-witnessing and the role of electronic transactions and strong identification in existing legislation. Electronic transactions and strong identification are already part of the legislation, but the law concerning will-witnessing does not support such form. For instance, real estate transactions can already be done electronically, which raises the question of why the same method could not be applied to will-witnessing as well.

*In Australia, will-witnessing via remote access has already been implemented. The article compares the legislation of Australia and Finland and discusses what Finland could learn from the legislation of the state of Victoria in Australia. In conclusion, the article presents *de lege ferenda* recommendations, suggestions for future legislation. The recommendations highlight the potential of digitalization and the need to update the legislation related to will-witnessing to meet the needs of modern society and to take advantage of the opportunities offered by digitalization.*

Testamentin todistaminen etäyhteyttä ja vahvaa sähköistä tunnistamista käyttämällä

Hakusanat: testamentti, testamentin todistaminen, etäyhteys, vahva tunnistautuminen

1 Johdanto

1.1 Taustaa

Roomalaisessa oikeudessa testamentti-instituutio juontaa juurensa antiikin maailmaan, jolloin perintö siirtyi perittävältä perintöön oikeutetulle sukulaiselle. Perittävän tahtotilana ei kuitenkaan aina ollut perinnön siirtyminen sukulaiselle, jolloin tämän tarpeen pohjalta syntyi oikeudellinen instrumentti: kuoleman varalta annettu lahjalupaus, joka puolestaan muotoutui aikojen saatossa testamentin muotoon.¹ Roomalaisesta oikeudesta testamentti oikeustoimena siirtyi common law -oikeuteen Englantiin sekä siirtolaisuuden myötä Yhdysvaltoihin ja Australiaan.² Germaanisessa oikeudessa tahdonilmaisu oikeustoimena oli pitkään täysin tuntematon käsite. Roomalaisesta oikeudesta testamentti siirtyi kirkon myötävaikutuksella hitaasti germaaniseen oikeuteen.³ Ruotsissa ja Suomessa testamentti vakiinnutti asemansa vuoden 1734 lakiin, jossa perimystä säänteli perintökaari ja jonka esikuvana toimi vuoden 1686 testamenttisääntö.⁴

Maailman muuttuessa testamenttioikeuden sisältöä ja määritelmiä on muu-

---

1 Aarnio – Kangas 2015, s. 1-2.

2 Shammas 1987, s. 145.

3 Aarnio – Kangas 2015, s. 4-5.

4 Forsman 1896, s. 245.

tettu tarpeen mukaan.⁵ Myös testamentin todistamiseen liittyviä muutoksia on tapahtunut. Esimerkkinä mainittakoon roomalaisen oikeuden mukainen alun perin julkisesti kansankokouksessa tehtävä testamentti, josta vähitellen luovuttiin ja siirryttiin kirjalliseen testamenttiin ja johon tarvittiin joko seitsemän tai viisi todistajaa,⁶ kun taas nykyisin kahden todistajan järjestelmä on koettu riittäväksi.

Vapaamuotoinen testamentti on saanut väistyä määrämuotoisen oikeustoimen tieltä. Vaikka testamentin muotomääräykset voivat vaihdella, niin yleensä eri järjestelmissä tunnetaan todistajien avulla tehty testamentti.⁷ Suomessa testamentin todistamiseen liittyvät säädökset ovat indispositiivista eli pakottavaa oikeutta⁸ ja vaadittu muoto on varsinainen muotomääräys.⁹ Kyseessä on ankara muotomääräys, jonka vastainen testamentti voidaan perintökaaren (40/1965, jatkossa PK) 13:1 §:n 2. kohdan mukaisesti julistaa pätemättömäksi moitteen johdosta siltä osin kuin se estää moittijaa saamasta perintöosaansa.¹⁰ Jos perillinen ei halua moittia testamenttia esimerkiksi muotovirheen perusteella, testamentti tulee häneen nähden lainvoimaiseksi.¹¹ Testamentin oikeudellisen muodon avulla pyritään varmistamaan tahdonilmaisun oikeaperäisyys ja suojaamaan testaattorin lopullista testamenttitahtoa.¹² Yleismaailmallisesti testamentin todistamisen funktiona on juurikin testaattorin oikeuksien varmistaminen, mikä toteutetaan todistajien avulla. Suomessa korkein

5 Esimerkkinä muutoksesta mainittakoon vuoden 1951 voimaan tullut lakiosajärjestelmä ks. *Aarnio – Kangas* 2015, s. 10.

6 Mikäli testaattori kirjoitti henkilökohtaisesti testamenttinsa, riitti viisi todistajaa, mutta mikäli testaattori saneli sen, vaadittiin seitsemän todistajaa ks. *Bauer-Gerland* 1995, s. 89.

7 Monissa maissa on käytössä säännönmukaisena testamentin muotona notariaattitestamentti, ei kuitenkaan Suomessa eikä Keski- ja Etelä-Euroopan maissa ks. lisää *Aarnio – Kangas* 2015, s. 101.

8 *Aarnio – Kangas* 2015 s. 15; *Kangas* 2023 s. 700.

9 Vakiintuneen jaottelun mukaan muita muotomääräyksiä ovat epävarsinainen ja ohjesisältöinen ks. *Koskinen* 2023, s. 2.

10 *Aarnio – Kangas*, 2015 s. 803.; *Lohi* 2000, s. 936.

11 *Aarnio – Kangas*, 2015 s. 803.

12 *Aarnio – Kangas*, 2015 s. 152.; *Lohi* 2000, s. 950; *Rautiala* 1956, s. 27.

oikeus on korostanut, että testamentin todistajien tehtävänä on varmistaa, että testaattorin vapaa tahto on ilmaistu testamentissa.¹³ Testamentin todistamisessa eli allekirjoituksessa tai allekirjoituksen oikeaksi tunnustamisessa tapahtuu transformaatioakti, jossa testaattorin tahto muuttuu testamentiksi,¹⁴ ja jonka todistajat omilla nimenkirjoituksillaan todistavat.

Yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset vaikuttavat lainsäädäntöön, säädösten implementointiin ja siihen, miten lain taustalla oleva tahtotila saadaan parhaalla mahdollisella tavalla toteutettua. Digitalisaatio voidaan nähdä sekä uhkana että mahdollisuutena, mutta tässä artikkelissa keskitytään sen luomiin mahdollisuuksiin etäyhteyden ja vahvan sähköisen tunnistamisen näkökulmasta. Toisaalta maailmanlaajuiset kriisit, kuten hiljattainen korona-epidemia, voivat aiheuttaa erilaisia sopeuttamistoimia ja nopeuttaa uudenlaisten toimintatapojen käyttöön ottamista. Testamentin todistamisen ankarat muotovaatimukset ovat jäykkiä ja niiden mukauttaminen kriisitilanteihin on vaikeaa tai jopa mahdotonta. Kuitenkin Australian osavaltioissa reagoitiin nopeasti koronan aiheuttamiin haasteisiin ja Victorian osavaltiossa etäyhteyttä hyödyntävä testamentin todistaminen mahdollistettiin väliaikaisella lailla vuonna 2020.¹⁵

1.2 Nykytilanne Suomessa ja tutkimuskysymys

Suomessa voimassa oleva testamenttioikeuden sääntely on pääsääntöisesti määritelty perintökaaren 9-14 luvuissa. Artikkelin kannalta oleellisin lainkohta on PK 10:1 §. Se on ollut muuttumaton vuoden 1954 lakimuutoksesta lähtien, ja sen mukaan:

”Testamentti on tehtävä kirjallisesti kahden todistajan ollessa yhtäaikaan läsnä, ja heidän on, siten kun testamentin tekijä on allekirjoittanut

---

13 Aarnio 2004, s. 561.

14 Aarnio – Kangas, 2015 s. 152.

15 Asianajotoimisto Davies Collision Cave (Australia, Sydney) on kirjoittamassaan artikkelissa koonnut taulukon, josta on nähtävissä kaikki Australian osavaltiot ja niissä koronan vuoksi tehdyt lakimuutokset liittyen testamentin todistamiseen ks. Mondaq.

testamentin tai tunnustanut siinä olevan allekirjoituksensa, todistettava testamentti nimikirjoituksillaan. Heidän tulee tietää, että asiakirja on testamentti, mutta testamentin tekijän vallassa on, tahtooko hän ilmoittaa heille sen sisällön.”

Suomessa oikeusministeriö asetti vuonna 2004 työryhmän selvittämään perintökaaren uudistamistarpeita. Työryhmän laatima mietintö sisälsi pohdintoja myös testamentin sähköisestä muodosta. Mietinnössä ehdotettiin vapaaehtoista testamenttirekisteriä ja testamentin tekemistä sekä tallettamismahdollisuutta maistraattiin.¹⁶ Mikään näistä ehdotuksista ei kuitenkaan johtanut lainsäädäntömuutoksiin. Mietinnössä päädyttiin siihen, ettei kyseisellä hetkellä testamentin sähköiselle muodolle nähty olevan tarvetta.¹⁷ Päätöksen perusteluita käsitellään tarkemmin luvussa 3.1.

Henkilöiden vahvaa sähköistä tunnistamista koskee laki vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisestä allekirjoituksesta (617/2009, jatkossa tunnistamislaki), jonka avulla pyritään tunnistamaan henkilöllisyys tarvittavalla varmuudella. Tunnistamislaki ei kuitenkaan tällä hetkellä koske testamentin allekirjoittamista, eikä todistamista.¹⁸ Myöskään laki sähköisen viestinnän palveluista (917/2014) ei tue testamentin allekirjoittamisen sähköistämistä, sillä perhe- ja jäämistöoikeudelliset sopimukset on rajattu pois laissa (em. laki 181 §).

Nykyinen lainsäädäntö ei siis tue testamentin todistamisen sähköistämistä, vaikka nykyään Suomessa voidaankin tehdä monenlaisia muita oikeustoimia sähköisten palveluiden kautta.¹⁹ Lisäksi työryhmän mietinnöstä on kulunut aikaa jo lähes 20 vuotta. Tänä aikana maailma on muuttunut merkittävästi,

---

16 Oikeusministeriö 2004, s. 52.

17 Oikeusministeriö 2004, s. 60.

18 *Aarnio – Kangas* 2015, s. 166.

19 Esimerkkinä sähköisestä asioinnista mainittakoon kiinteistön kaupan toimittaminen täysin sähköisesti, ks. Maakaaren (540/1995) 2:1 2 momentti.

minkä vuoksi artikkelissa on tarpeen selvittää uudelleen tarvetta testamentin sähköiselle todistamiselle. Myös uudemmassa oikeuskirjallisuudessa on nostettu esille sähköisessä asioinnissa tapahtunut muutos ja kehitys, mitkä mahdollistaisivat sähköisen testamentin todistamisen, mutta kirjoittajan pohdinnat ja asian tarkempi tarkastelu pysähtyvät testamentin ankariin muotosääntöksiin.²⁰ Edellä tehdyn tarkastelun myötä artikkelissa tutkitaan: ”Miten Suomessa voitaisiin mahdollistaa testamentin todistaminen etäyhteydellä vahvaa sähköistä tunnistamista käyttämällä?”.

Artikkeli rajataan tilanteisiin, joissa testamentti tehdään PK 10:1 §:n muotosääntöjen mukaisesti. PK 10:3 §:n mukaisia tilanteita eli hätätilatestamentteja, joissa testamentin tekijä sairauden tai muun pakottavan syyn vuoksi ei ole kykenevä tekemään testamenttia PK 10:1 §:n muotosääntöjen mukaisesti, on rajattu tutkimuskysymyksen ulkopuolelle. Lisäksi tarkastelussa oletetaan, että todistajat ovat PK 10:4 §:n mukaisesti kelpoisia toimimaan todistajina iän ja sieluntoiminnan osalta, eivätkä he ole jäävejä. Artikkelissa ei myöskään tarkastella testamentin muotovaatimusten ja etämenettelyn eroavaisuuksia Victorian osavaltion ja Suomen lainsäädännön osalta, paitsi jos se on relevanttia tutkimuskysymyksen ja *de lege ferenda* -pohdinnan näkökulmasta.

Suomessa testamentin laatimisen muotomääräykset eroavat merkittävästi testamentin peruuttamista koskevista menettelysäännöksistä, sillä testamentin peruuttaminen on tehtävissä vapaamuotoisesti.²¹ Samalla kun artikkelissa pohditaan testamentin todistamista etäyhteyttä ja sähköistä vahvaa tunnistamista hyödyntämällä, tulee myös miettiä, miten testamentti olisi peruutettavissa samassa muodossa kuin se on laadittukin.

---

20 Kangas 2023, s. 700.

21 Testamentti voidaan peruttaa samassa järjestyksessä kuin missä se on tehty, hävittämällä testamentin kaikki kappaleet tai ilmaiseamalla muutoin, että testamentti ei enää vastaa testaattorin viimeistä tahtoa (PK 10:5 §).

1.3 Tutkimusmenetelmät

Artikkelissa tutkitaan voimassa olevaa oikeutta ja sen sisältöä lainopin keinoin.²² Lähteinä käytetään muun muassa lainsäädäntöä, hallituksen esitöitä, oikeuskäytäntöä ja -kirjallisuutta. Lähdemateriaalia analysoimalla artikkelin alkuosa jäsentyy kokonaisuudeksi voimassa olevasta oikeudesta testamentin todistamiseen liittyen ja siihen, onko testamentti mahdollista todistaa etäyhteyden kautta vahvaa sähköistä tunnistamista käyttäen. Lähteistä saatavia tietoja myös vertaillaan vertailevalla metodilla, joka tukee tulkintaa ja systematisointia tutkimuskysymyksen näkökulmasta.²³ Vertailun avulla etsitään nimenomaisesti samankaltaisuuksia vertailtavien kohteiden välillä.²⁴ Testamentin todistamisen ankaria muutosääntöjä verrataan kiinteistön kaupan ankariin muutosääntöihin. Victorian osavaltiossa voimassa olevan testamentin todistamisen ankaria muutosääntöjä verrataan vastaaviin PK 10:1 §:n muutosääntöihin.

Artikkelin varhaisessa vaiheessa kävi kuitenkin ilmi, että aihepiiriin oikeudellinen sääntely on yhteiskunnan kehityksen ja siihen kohdistuneiden ilmiöiden, esimerkiksi koronan vuoksi muutostilassa, joten artikkelin lopussa on *de lege ferenda* -suosituksia.²⁵ Kyseiset kannanotot toimivat oikeuspoliittisessa tutkimuksessa suunnittelun, lainvalmistelun ja päätöksenteon tukena ja sen avulla luodaan toimenpidesuosituksia tulevaa lainsäädäntöä varten.²⁶ *De lege ferenda* -suosituksia ei voi luoda ilman voimassa olevien normien selvittämistä, jolle lainoppi luo pohjan. Linnan tavoin, tässä artikkelissa ei ole tarkoituksena luoda lopullisen muotoilun mukaisia varsinaisia normilauseita vaan systematisoida ja ehdottaa tapoja ratkaista ongelma.²⁷ Vaikka artikkelin *de lege ferenda*

22 Hirvonen 2011, s. 21 ja 23–24; Aarnio: 1989 s. 48.

23 Hirvonen 2011, s. 26.

24 Ks. lisää oikeusvertailun metodeista Husa 2017, s. 1090-1093.

25 Aarnio 1978, s. 55.

26 Ervasti 2007, s. 382. Linna näkee *de lege ferenda*n kuten artikkelissa on mainittu, mutta olettaen, että lainsäätävä kykenee vastaanottamaan tutkimustietoa, Linna 1987, s. 3-4.

27 Linna 1987, s. 9-10.

-osuus keskittyy Suomen lainsäädäntöön, on sen lopussa esitetyn lainmuutos-ehdotuksen pohjana hyödynnetty, muiden lähteiden lisäksi, myös Australian Victorian osavaltiossa toteutettuja lakimuutoksia.

1.4 Käsitteet

Etäyhteydellä tarkoitetaan verkkoyhteydellä toteutettua yhteyttä, jossa asianosaiset ovat yhtä aikaa läsnä testamentin allekirjoitustilanteessa, ilman fyysistä läsnäoloa.²⁸

Vahvalla sähköisellä tunnistamisella tarkoitetaan sähköistä allekirjoitusta, joka on sähköisesti toteutettua henkilöllisyyden tunnistamista ja se on määritelty tunnistamislakiin.²⁹ Kyberturvallisuuskeskuksen mukaan vahvoja tunnistuspalveluita ovat muun muassa teleyritysten mobiilivarmenteet ja pankkien verkkopankkitunnukset.³⁰ Tunnistamislain 1:2 §:n 1. kohdan mukaan *vahvalla sähköisellä tunnistamisella* tarkoitetaan:

”sellaista henkilön, oikeushenkilön tai oikeushenkilöä edustavan luonnollisen henkilön yksilöimistä ja tunnisteiden aitouden ja oikeellisuuden todentamista sähköistä menetelmää käyttäen, joka täyttää sähköisestä tunnistamisesta ja luottamuspalveluista annetun EU:n asetuksen 8 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettua korotettua varmuustason tai mainitun kohdan c alakohdassa tarkoitettua korkean varmuustason vaatimukset”.³¹

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (910/2014) sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisiin transaktioihin liittyvistä luottamuspalveluista sisämarkkinoilla ja direktiivin 1999/93/EY kumoamisesta mukaan 8 artiklan b kohdassa määritelty korotettu varmuustaso tarkoittaa:

---

28 Valtiovarainministeriön etäpalvelujen käyttöönoton käsikirjassa 2015, s. 57-58 etäyhteys määriteltiin kuvayhteydeksi tai muuksi etänä hoidettavaksi tavaksi, jolla ollaan yhteydessä. Esimerkkinä mainittiin videoneuvottelu.

29 Liikenne- ja viestintävirasto.

30 Kyberturvallisuuskeskus on luettellonut suomalaiset vahvan sähköisen tunnistamisen palvelun tarjoajat, ks. Liikenne- ja viestintävirasto.

31 Ks lisää vahvasta sähköisestä tunnistamisesta *HE 36/2009* s. 7-11 ja 30-32.

”sähköisen tunnistamisen järjestelmän yhteydessä sähköisen tunnistamisen menetelmää, joka tarjoaa merkittävän luottamustason henkilön väitetyn tai esitetyn henkilöllisyyden osalta ja jota luonnehditaan suhteessa siihen liittyviin teknisiin eritelmiin, standardeihin ja menettelyihin sekä teknisiin tarkastuksiin, joiden tarkoituksena on vähentää merkittävässä määrin henkilöllisyyden väärinkäytön tai muuttamisen riskiä.”

Korotetun varmuustason lisäksi on määritelty korkea varmuustaso, jota voidaan käyttää kun korotettu varmuustaso ei ole riittävä. Korkea varmuustaso määritellään asetuksen 8 artiklan 2 kohdan c alakohdassa ja se on muutoin identtinen b alakohdan kanssa, mutta tarjoaa korkeamman varmuustason kuin mitä korotettu varmuustaso tarjoaa. C alakohdan tarkoitus on estää henkilöllisyyden väärinkäyttö tai muuttaminen.³²

---

32 Ks tarkemmin sähköisten allekirjoitusten hyväksytyjä varmenteita koskevista vaatimuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus 910/2014 liitteestä 1 ja hyväksytyjä sähköisen allekirjoituksen luontivälineitä koskevista vaatimuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus 910/2014 liitteestä 2.

2 Testamentti ja sähköinen tunnistaminen

2.1 Testamentin todistamista koskevat määräykset

Testamentti on korostetun henkilökohtainen oikeustoimi.³³ Testamentin muotovaatimuksilla halutaan varmistaa, että testaattorin tahto on muodostunut kypsästä ja vapaasta harkinnasta, ja että tämä tahto on todistettavissa.³⁴ Myös testaattorin testamenttikelpoisuutta turvataan lailla.³⁵ Tämä tarkoittaa sitä, että todistajat pystyvät tarvittaessa todistamaan, että testaattori on ollut testamenttikelpoinen allekirjoittaessaan testamentin. Mikäli testaattori haluaa erikseen varmistaa ja todistaa testamenttikelpoisuutensa, voi hän liittää testamentin liitteeksi lääkärintodistuksen, jossa hänen kelpoisuutensa on vahvistettu.³⁶ Lääkärintodistus takaa myös paremman turvan moitekanteita vastaan.³⁷

Johdannossa esitetyn testamentin todistamista koskevan PK 10:1 §:n mukaan testamentin todistamista koskevat useat muotomääräykset. Seuraavaksi tarkastellaan näitä muotomääräyksiä yksityiskohtaisemmin, aloittaen siitä, että testamentti on tehtävä kirjallisesti. Testamentin kirjallinen muoto lisättiin testamentin tekemiseen liittyväksi muotovaatimukseksi lain osittaisuudistuksessa, vuonna 1954.³⁸ Käytännössä testamentin alustalla ei ole ollut merkitystä ja se on voitu kirjoittaa jopa legaattina olleen taulun taakse.³⁹ Sääöksessä testamenttiin on viitattu sanoilla: testamentti ja asiakirja. Asiakirjavaatimuksen vuoksi testamentti on kirjallisessa muodossa oleva oikeudellinen

---

33 *Aarnio – Kangas* 2015, s. 96.

34 *Aarnio* 2004, s. 565; *Aarnio – Kangas* 2015, s. 100-101 ja 107.

35 *Aarnio – Kangas* 2015, s. 107.

36 *Aarnio – Kangas* 2015, s. 138.

37 *Aarnio – Kangas* 2015, s. 138.

38 *Aarnio – Kangas* 2015, s. 160; *Rautiala* 1956, s. 34.

39 *Aarnio – Kangas* 2015, s. 162.

dokumentti,⁴⁰ eikä se voi olla esimerkiksi videotallenne, vaikkakin videota voidaan hyödyntää selvittäessä testaattorin kelpoisuudesta määrätä omaisuudestaan testamentilla.⁴¹

Todistajia on oltava paikalla kaksi kun testaattorin testamenttitahto muuttuu testamentiksi eli kun testaattori allekirjoittaa asiakirjan tai tunnustaa nimenkirjoituksensa omakseen.⁴²

Todistajien yhtä aikaisesta läsnäolosta on korkein oikeus todennut 1985 II 103 ratkaisun perusteluissa, että testamentin todistajien samanaikainen läsnäolo on ehdoton muotomääräys, jolla pyritään siihen, että testaattorin määräys jäämistöstä on harkittu. Korkeimman oikeuden 1996:102 ratkaisussa testamentti julistettiin mitättömäksi, sillä testamentista puuttui todistajien todistuslauselmasta maininta, että todistajat olisivat olleet yhtä aikaisesti läsnä allekirjoitustilanteessa, eikä tätä moiteoikeudenkäynnissä pystytty esittämään. Näin ollen todistajien yhtä aikaisen läsnäolon lisäksi vaadittaisiin, että todistuslauselmassa kerrotaan todistajien yhtä aikaisesta läsnäolosta,⁴³ vaikka se ei testamentin todistamisen varsinaisiin muotomääräyksiin kuulu.⁴⁴

Todistajien on allekirjoitettava testamentti omilla nimikirjoituksillaan.⁴⁵ Mikäli todistajien allekirjoitukset puuttuvat, testamentissa on muotovirhe ja se on pätemätön, mikäli moitekanne nostetaan säädetyssä määräajassa (KKO 1982 II 152). Kuten edellä on todettu, testamentin pätemättömyys rajoittuu kuitenkin koskemaan vain kantajalle kuuluvaa osaa perinnöstä.

---

40 *Norri* 2017, s. 95.

41 *Kangas* 2018, s. 500.

42 *Aarnio – Kangas* 2015, s. 250; *Norri* 2017, s. 99; *Rautiala* 1956, s. 27.

43 *Kangas* 2018, s. 506-507; *Norri* 2017, s. 107-108. Ks. todistajien samanaikaisesta läsnäolosta myös *Rautiala* 1956, s. 28.

44 *Rautiala* 1956, s. 33-34.

45 *Norri* 2017, s. 99; *Rautiala* 1956 s. 32 ja 35; *Kangas* 2023, s. 702.

Testaattorin on itse allekirjoitettava testamentti todistajien läsnä ollessa tai vakuutettava todistajille, että testamentissa on hänen oma nimikirjoituksensa.⁴⁶ Mikäli testamentissa ei ole testaattorin allekirjoitusta ja vaikka siinä olisi todistajien allekirjoitukset, on testamentti pätemätön (KKO 1993:2). Tällöin oletetaan, että testaattori ei halunnut täyttää testamenttitahtoa ja tästä johtuen transformaatioakti jäi puuttumaan. Nykyisin allekirjoitus voidaan lisätä tulostettavaan testamenttiin skannaamalla. Rovaniemen hovioikeus on ratkaisuunsa 11.9.2014 S 14/146 hyväksynyt testaattorin testamenttiin skannaamalla siirtämän allekirjoituksen, kun hän oli todistajien läsnä ollessa tulostanut testamentin, joka sisälsi hänen skannaamalla lisäämän allekirjoituksen ja tunnustanut allekirjoituksen omakseen.⁴⁷ Kyseinen ratkaisu ei saanut valituslupaa korkeimmalta oikeudelta. Oikeuskirjallisuudessa ratkaisua on kritisoitu siitä näkökulmasta, että skannattu allekirjoitus ei aseta takeita sille, että testaattori olisi itse nimenkirjoituksen takana.⁴⁸

Testamentin todistajille on kerrottava, että he allekirjoittavat testaattorin tahdon mukaan laaditun testamentin, mutta testamentin sisältöä heille ei tarvitse kertoa.⁴⁹ Mikäli todistaja ei ole tiennyt allekirjoittavansa testamenttia, voidaan testamentti julistaa pätemättömäksi kokonaan tai osittain⁵⁰ moitekanteen johdosta. Helsingin hovioikeuden 9.11.1994 S 93/495 ratkaisussa testaattorit olivat menneet todistajien kotiin pyytämään allekirjoitusta keskinäiseen testamenttiin. Todistajille ei erikseen kerrottu mistä asiakirjasta oli kyse, mutta he allekirjoittivat sen siitä huolimatta. Toinen todistajista oli näkövammaisen, joten hän ei ollut nähnyt asiakirjan tekstiä, eikä sen vuoksi tiennyt, että kyseessä oli testamentti. Alioikeus oli julistanut testamentin osin pätemättömäksi, koska se ei täyttänyt PK 10:1 §:n muotomääräystä todista-

---

46 *Norri* 2017, s. 99; *Rautiala* 1956, s. 28-29; *Kangas* 2018, s. 498.

47 *Aarnio – Kangas* 2015, s. 167-168.

48 *Aarnio – Kangas* 2015, s. 167.

49 *Kangas* 2018, s. 505-506; *Norri* 2017, s. 77 ja 105; *Rautiala* 1956, s. 29-31.

50 Ks. lisää muista testamentin osittaisista pätemättömyysperusteista *Rautiala* 1956, s. 138-140.

jien tietoisuusvaatimuksen osalta ja Helsingin hovioikeus pysytti alioikeuden päätöksen asiassa.⁵¹

Ainoa oikeustapaus, jossa on testamentin todistamisen näkökulmasta välillisesti mainittu etäyhteys on Turun hovioikeuden ratkaisu 13.10.1995 S 95/572.⁵² Kyseisessä tapauksessa testaattori oli ensiksi käynyt ensimmäisen todistajan luona ja itse allekirjoittanut testamentin, minkä jälkeen todistaja oli lisännyt testamenttiin oman allekirjoituksensa. Samana päivänä testaattori oli mennyt toisen todistajan luokse ja tunnustanut oman allekirjoituksensa testamentissa. Toinen todistaja oli soittanut puhelimitse ensimmäiselle todistajalle ja varmistanut tämän nimenkirjoituksen oikeaperäisyyden. Ensimmäinen todistaja oli tunnustanut nimenkirjoituksensa ja toinen todistaja oli myös allekirjoittanut testamentin. Moitekanteen myötä hovioikeus pysytti alioikeuden ratkaisun, jossa testamentti oli julistettu pätemättömäksi. Syynä oli todistajien samanaikaisen läsnäolon puute testamentin allekirjoitustilanteessa. Ratkaisu noudatti KKO 1985 II 103 linjaa, jonka mukaan todistajien samanaikainen (fyysinen) läsnäolo on ehdoton muotomääräys.

Tutkimuskysymyksen osalta relevantti osuus oli puhelinyhteys todistajien välillä, mutta sitä tai sen vaikutusta ei ratkaisussa tarkemmin selvitetty, sillä asiaa tarkasteltiin yhtäaikaisuusvaatimuksen kautta, jota ei tässä tapauksessa tapahtunut, koska allekirjoitustapahtumat olivat erillisiä tapahtumia. Voittaisiin esittää kysymys, että olisiko yhtäaikaisuuden fyysisen läsnäolon puutetta pohdittu ratkaisussa enemmän, mikäli allekirjoitustilanne kokonaisuudessaan olisi hoidettu yhtäaikaisesti eli toinen todistajista olisi ollut ensimmäisessä allekirjoitushetkessä puhelimen kautta yhteydessä todistajaan ja testaattoriin? Artikkelissa tätä kysymystä ei kuitenkaan lähdetä erikseen selvittämään.

2.2 Sähköinen asiointi ja vahva tunnistaminen lainsäädännössä

Testamentin todistamista ei ole vielä mahdollista tehdä sähköisesti, mutta

---

51 *Aarnio – Kangas* 2015, s. 264-265. Ks. toinen vastaavanlainen ratkaisu Helsingin HO 20.4.2006 S 04/1865 *Aarnio – Kangas* 2015, s. 266-267.

52 *Aarnio – Kangas* 2015, s. 252-253.

vahvaa sähköistä tunnistamista käytetään suomalaisessa yhteiskunnassa aktiivisesti erilaisissa oikeustoimissa. Tämä kehitys näyttää jatkuvan ja myös valtiovarainministeriö on todennut, että digitalisaatiosta johtuvat suuret rakenteelliset muutokset mahdollistavat täysin uusien toimintatapojen luomisen ja sähköisten palveluiden lisääntymisen viranomaisasioinnissa.⁵³ Lisäksi valtiovarainministeriö on todennut, että suomalaisilla on tutkitusti EU-maiden paras digiosaaminen ja Suomi on maailman kärkimaita julkisissa sähköisissä palveluissa.⁵⁴ Tämä antaa loistavan lähtökohdan sähköisen asioinnin kehittämiseksi.

Digitalisaation kehittymisen myötä sähköistä asiointia ja vahvaa tunnistamista on hyödynnetty muun muassa kiinteistön kaupassa. Maakaaren (540/1995, jatkossa MK) 2:1 §:n 1. momentti vastaa sisällöltään pitkälti PK 10:1 §:n muotomääräyksiä ja kuuluu seuraavasti: *”Kiinteistön kauppa on tehtävä kirjallisesti. Myyjän ja ostajan tai heidän asiamiehensä on allekirjoitettava kauppakirja. Kaupanvahvistajan on vahvistettava kauppa kaikkien kauppakirjan allekirjoittajien läsnä ollessa.”*⁵⁵ Koska PK 10:1 §:n ja MK 2:1 §:n 1. momentin muutosäännökset: kirjallinen muoto, allekirjoitukset ja kaikkien osallisten läsnäolo, sisältävät useita saman sisältöisiä muotovaatimuksia on artikkelissa tarpeen tutkia, kuinka ja millä perusteilla sähköinen kiinteistön kauppa on toteutettu.

Maakaaren 2 luvun 1 pykälään on vuonna 2011 lisätty 2. momentti, jonka käytännön toteutus hyödyntää digitalisaatiota ja vahvaa tunnistamista. Kyseisen lainkohdan mukaan: *”Kiinteistön kauppa voidaan tehdä myös sähköisesti 5 luvun 3 §:ssä tarkoitetussa kaupankäyntijärjestelmässä. Myyjän ja ostajan tai heidän asiamiehensä on hyväksyttävä sähköinen kauppakirja samansisältöisenä*

---

53 Valtiovarainministeriö (verkkosivut).

54 Valtiovarainministeriö (verkkosivut).

55 Ks. lisää kiinteistön kaupan muotovaatimusten sisällöstä ja tarkoituksesta *Tepora – Kartio – Koulu – Lindfors*, Kiinteistön kauppa, muu luovutus ja kirjaus s. 97-99, 108-109 ja 121 sekä *Jokela – Kartio – Ojanen*, Maakaari s. 32-36.

siten kuin 9 a luvussa säädetään.”⁵⁶

Maakaaren 5 luvussa on säädökset lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin liittyen ja MK 5:3 §:n toisessa momentti todetaan, että sekä kaupankäynti- että kiinnitysjärjestelmien tarkoituksena on muun muassa mahdollistaa asiakirjojen tekeminen sähköisesti ja edistää sähköistä asiointia kirjaamisasioissa.⁵⁷ Sähköinen kauppakirja tulee laatia ja hyväksyä asiointijärjestelmässä, jossa käyttäjä tunnistetaan vahvalla sähköisellä tunnistamisella (MK 9a:1 §:n 1. momentti).⁵⁸ Säädökset ovat pakottavaa oikeutta, sillä niiden noudattamatta jättämisestä seuraa se, että kiinteistön kauppa on pätemätön (MK 5:3 §:n 4. momentti).

Hallituksen esityksestä (146/2010 vp) eduskunnalle sähköistä kiinteistön kauppaa, panttausta ja kirjaamisenettelyä koskevasta lainsäädännöstä selviää, että sähköistä kiinteistön kaupan käyttöönottoa helpottivat jo olemassa oleva lainhuuto- ja kiinnitysjärjestelmä ja sen ylläpidosta vastaa keskitetty Maanmittauslaitos.⁵⁹ Lainmuutoksen tarkoituksena oli mahdollistaa sähköinen asiointi ja asiakirjat kiinteistöä koskevissa oikeustoimissa ja lisäksi tiedostettiin tarve kehittää monipuolisia sähköisiä palveluita.⁶⁰ Perusteluina muutokselle todettiin myös, että silloiset toimintatavat eivät hyödyntäneet nykyaikaisia tietojärjestelmiä täysimääräisesti, sillä kirjaamishakemukset piti toimittaa asiakirjamuodossa tai tulosteina viranomaiselle henkilökohtaisesti tai postitse.⁶¹

Testamenteille ei ole olemassa vastaavaa sähköistä järjestelmää tai rekisteriä,

---

56 Ks. lisää kiinteistön sähköisestä kaupasta, kaupankäyntijärjestelmästä ja digitaalisesta allekirjoituksesta *Niemi*, Maakaaren järjestelmä I Kiinteistönkauppa ja muut luovutukset s. 85-91.

57 Ks. Maanmittauslaitos, jonne on listattu vertailevasti perinteisen ja sähköisen kiinteistökaupan hyötyjä.

58 *Niemi* 2016, s. 88-90.

59 *HE 146/2010 vp* s. 5.

60 *HE 146/2010 vp* s. 1.

61 *HE 146/2010 vp* s. 7.

eikä testamentin tallettaminen vastaa kyseiseen tarpeeseen. Testamenttien tallettaminen tuomioistuimissa on muutoinkin hiljakseen katoava toimenpide, sillä vuonna 2013 talletettiin enää yhdeksän testamenttia kun testamentteja kuitenkin arvioidaan tehtävän vuositasolla 15 000 – 16 000 kappaletta.⁶²

On tärkeää huomioida, että kiinteistön kauppa ja testamenttisaanto ovat oikeustoimina myös hyvin erilaisia. Merkittävin ero on siinä, että kiinteistön kaupassa ostajan tulee lyhyessä ajassa kaupanteosta hankkia saannolleen lainhuuto,⁶³ kun taas testamentin oikeusvaikutukset alkavat vasta testamentin tekijän kuolemasta ja voivat näin ollen ulottua pitkälle tulevaisuuteen. Lisäksi testaattori voi vapaamuotoisesti peruttaa tekemänsä testamentin kun taas kiinteistön kauppa ei voi tehokkaasti vapaamuotoisesti peruuttaa. Tämä pakottaa miettimään, onko eroilla merkitystä tutkimuskysymyksen kannalta.

2.3 Testamentin todistaminen sähköisesti Australiassa

Koronaepidemian vuoksi Australiassa tehtiin useammassa osavaltiossa nopeasti väliaikaisia lainsäädäntötoimia jo epidemian aikana, joiden avulla mahdollistettiin testamentin todistaminen etäyhteyden avulla.⁶⁴ Esimerkiksi Victorian osavaltiossa otettiin toukokuussa 2020 käyttöön COVID-19 Omnibus (Emergency Measures) (Electronic Signing and Witnessing) Regulations 2020, no:34/2020 väliaikaisena lainsäädäntötoimena. Nykyisin Victorian osavaltiossa testamentin todistamista etäyhteydellä koskevat säädökset löytyvät vuoden 1997 testamenttilain (Wills Act 1997 no:36, jatkossa WA) etätätäntöönpanomenettelyä (jatkossa etämenettely) koskevassa osuudessa, joka on ollut voimassa 26.4.2021 lähtien.⁶⁵ Nykyiseen lakiin on sisällytetty korona-aikaisten väliaikaisten lainsäädäntötoimien sisältö. Australiassa on käytössä common law -järjestelmä ja testamenttia koskevat lait ovat osaval-

---

62 Aarnio – Kangas 2015, s. 102-103.

63 Lainhuutoa tulee hakea kuuden kuukauden kuluessa luovutuskirjan tai muun asiakirjan tekemisestä, josta saanto ilmenee, jollei maakaarella säädetä toisin (MK 11:1 § 2. momentti).

64 Mondaq.

65 Victoria State Government; Wills Act 1997 no:36 kansilehti.

tiokohtaisia, joten testamentin todistamista etäyhteydellä koskeva lain sisältö saattaa vaihdella sisällöllisesti osavaltioittain.⁶⁶

Vaikka Australiassa on käytössä common law -järjestelmä, on testamentti instrumenttina yleismaailmallinen. Alla oleva listaus todentaa, että testamentin todistamisen muotovaatimusten osalta WA:ssa on paljon samoja muotovaatimuksia kuin PK 10:1 §:ssä. Alle on poimittu yhdenmukaiset muotovaatimukset WA:n ja PK 10:1 §:n kesken. Jotta testamentti olisi lainvoimainen sen tulee olla:

1. kirjallisessa muodossa ja testaattorin allekirjoittama ja
2. testaattorin tulee allekirjoittaa testamentti täytäntöönpanoaikomuksin (Suomessa transformaatioakti) ja
3. testaattori allekirjoittaa tai tunnistaa nimenkirjoituksen omakseen kahden – – todistajan ollessa saman aikaisesti läsnä ja
4. vähintään kaksi todistajaa todistaa ja allekirjoittaa testamentin testamentintekijän läsnä ollessa.⁶⁷

Victorian osavaltion testamentin muotovaatimukset ovat samalla tavalla indispositiivista oikeutta kuin Suomen vastaavat säädökset.⁶⁸ Niissä on kuitenkin joitakin eroavaisuuksia Suomen lainsäädäntöön verrattuna, esimerkiksi testamentin voi allekirjoittaa testaattorin puolesta joku läsnä oleva henkilö testaattorin ohjeistamana.

Victoriassa testamentin todistamisen etämenettely on tarkoin säännelty ja se toteutetaan audiovisuaalisella etäyhteydellä, jossa toteutuu sekä näkö- että

---

66 National Library of Australia.

67 Wills Act 1997 no:36 Division 2, 7:1 a-d, s. 6.

68 Wills Act 1997 no:36 Division 2, 7:1 a-d, s. 6.

kuuloyhteys osallistujien välillä.⁶⁹ Etämenettelyssä yhden todistajista on oltava erityistodistaja ja mikäli useampi todistaja omaa erityistodistajan pätevyyden, vain yksi todistajista saa olla erityistodistaja.⁷⁰ Erityistodistajan tulee olla joko australialainen asianajaja tai rauhantuomari, joka on nimitetty Honorary Justices Act 2014 säädösten mukaisesti.⁷¹ Testaattorin tulee allekirjoittaa testamentti niin, että kaikki todistajat näkevät toimenpiteen selvästi jakamalla allekirjoitustapahtuman audiovisuaalisen yhteyden kautta.⁷² Testamentti toimitetaan todistajille sähköisesti, jotta jokainen pystyy varmistumaan siitä, että testamentti on sama, minkä testaattori allekirjoitti,⁷³ ja todistajien allekirjoitus toteutetaan samalla tavalla kuin testaattorin.⁷⁴ Erityistodistajan on allekirjoitettava testamentti viimeisenä⁷⁵ ja varmistettava, että etämenettelyä noudatetaan ja lisät testamenttiin todistuslauselma menettelyn noudattamisesta.⁷⁶

---

69 Audiovisuaalisena yhteytenä on mainittu Zoom ja Skype neuvottelupuhelut ks. Victoria State Government.

70 Wills Act 1997 no:36 Division 2, 8a:2 s. 8.

71 Wills Act 1997 no:36 s. 3.

72 Wills Act 1997 no:36 Division 2, 8a:4a s. 8.

73 Wills Act 1997 no:36 Division 2, 8a:7a s. 8.

74 Wills Act 1997 no:36 Division 2, 8a:7c s. 9.

75 Wills Act 1997 no:36 Division 2, 8a:6 s. 8.

76 Wills Act 1997 no:36 Division 2, 8a:7b ja d s. 9.

3 Johtopäätökset

3.1 Muutostarpeen perusteluita

Aarnio ja *Kangas* kirjoittivat osuvasti: ”Laki on elämää, ei elämä lakia varten.”⁷⁷ Tämä lausahdus kuvastaa osuvasti artikkelia, jossa asetetaankin kyseenalaiseksi vuonna 1954 voimaan tulleen testamentin todistamiseen liittyvä säädös yksinomaisena tapana noudattaa lakia. Ennen vuoden 1954 perintökaaren lakimuutosta, oli testamentti mahdollista tehdä suullisesti ja kirjallisesti.⁷⁸ Suullisen testamentin poistamista lainsäädännöstä perusteltiin hallituksen esityksessä (94/1952) eduskunnalle laiksi perintökaaren 16 luvun muuttamisesta, sillä perusteella, että 1950 -luvulla olot olivat kehittyneet niin, että kirjoitustaito oli yleistynyt ja kirjoitustaidottomien oli helppo kääntyä sellaisen henkilön puoleen, joka pystyi laatimaan testamentin kirjalliseen muotoon.⁷⁹ Näin ollen suulliselle muodolle ei nähty enää tarvetta kuin ainoastaan hätätilatestamentin kaltaisissa tilanteissa tai muissa vastaavissa poikkeustapauksissa.⁸⁰ Digitalisaation voisi nähdä samanlaisena perusteena muuttaa testamentin todistamiseen liittyvää lakia kuin kirjoitustaidon yleistyminen aikoinaan nähtiin.

Vuoden 2004 oikeusministeriön asettaman työryhmän mietinnössä testamentin sähköisen muodon tarpeettomuutta perusteltiin seuraavasti: testamentti tehdään elämässä niin harvoin, ja tarve testamentille realisoituisi vasta kaukaisuudessa, etteivät sähköisten menetelmien edut tulisi esille.⁸¹ Näiden etujen esiin tuleminen vaatisi määrällisesti enemmän oikeustoimia kuin mitä testamentteja vuositasona tehdään. Lisäksi sähköisen testamentin mahdol-

---

⁷⁷ *Aarnio – Kangas* 2015, s. 158.

⁷⁸ *HE 94/1952* s. 1.

⁷⁹ *HE 94/1952* s. 1-2.

⁸⁰ *HE 94/1952* s. 1-2.

⁸¹ Oikeusministeriö 2004, s. 60.

listaminen lisäisi uusia oikeudellisia ongelmia.⁸² Mietinnössä ei kuitenkaan avattu tarkemmalla tasolla, että millaisiin oikeudellisiin ongelmiin siinä viitattiin. Mietinnön jälkeisissä lainsäädäntöuudistuksissa käy ilmi, että työryhmän näkökulma on nykyisellään vanhentunut ja heidän esille nostamien ”uusien oikeudellisten ongelmien” haasteet ovat ainakin osin ratkaistu voimassa olevien sähköisten oikeustoimien ollessa käytössä jo useamman vuoden tai jopa reilun vuosikymmenen, kuten MK 2:1 §:n 2 momentti.

Muuttunutta ajattelua tukee myös se, että Suomessa on 2010 -luvun tietämällä toteutuneissa lainsäädäntöuudistuksissa edistetty sähköisten toimintatapojen käyttöä tai vähintäänkin luotu niille edellytyksiä.⁸³ Yleiseksi periaatteeksi on muodostunut ajatus siitä, että ”laissa olevat kirjallista muotoa tai allekirjoitusta koskevat vaatimukset voidaan korvata turvallisilla sähköisillä menetelmillä ja se koskee sekä yksityisoikeudellisia sopimuksia että tuomioistuimille ja muille viranomaisille jätettäviä hakemuksia ja asiakirjoja”.⁸⁴

Aarnio ja *Kangas* ennustavat, että tulevaisuudessa entistä monimutkaisempi yhteiskunta aiheuttaa sen, että entiset muodolliset periaatteet tulevat menettämään voimaansa ja vanhat traditiot tulevat väistymään.⁸⁵ Tällaisena muodollisena vaatimuksena, jonka voisi nähdä muuttuvan nykyisessä maailmassa, voi olla vaatimus testamentin todistajien yhtä aikaisesta fyysisestä läsnäolosta testamentin allekirjoitustilaisuudessa sekä vahvan sähköisen tunnistamisen mahdollistamisesta testamenttia todistaessa.

Kiinteistön kaupan muotovaatimuksista asiakirjan kirjallinen muoto, kaupan osapuolien tai heidän asiamiestensä yhtäaikainen läsnäolo allekirjoitustilanteessa, allekirjoittaminen tai nimenkirjoituksen tunnistaminen ja kaupan-

---

82 Oikeusministeriö 2004, s. 60.

83 HE 146/2010 vp s. 7.

84 HE 146/2010 vp s. 7.

85 *Aarnio – Kangas* 2015, s. 157-158. Ks. lisäksi *Helin* 2002, s. 1165 – 1167, jossa kirjoittaja pohtii testamentin muotovaatimusten hyviä ja huonoja puolia, jättäen kuitenkin oman mielipiteensä avoimeksi sen suhteen, että kannattaako testamentin muotovaatimuksia kiristää vai löyhentää.

vahvistajan läsnäolo erityisesti todistajan roolissa vastaavat testamentin muotovaatimuksia. Kiinteistön kaupan sähköistämiseen liittyvässä hallituksen esityksessä (146/2010 vp) todetaan, että lakimuutoksella halutaan erityisesti helpottaa kaupan tekemistä ja tietotekniikan keinoin luoda valinnan mahdollisuuksia siihen, miten kiinteistön kauppaa voidaan jatkossa tehdä.⁸⁶ Tarkoituksena ei ollut poistaa kirjallisesti tehtävää muotoa vaan tuoda sen rinnalle sähköinen vaihtoehto.⁸⁷ Näin ollen testamentin todistamiseen voisi yhtä lailla tuoda sähköisen asioinnin muodon vaihtoehtoisena tapana.

3.2 De lege ferenda

Kiinteistön kaupan sähköisestä muodosta ja sen toteutustavasta sekä Victorian osavaltion etämenettelystä on *de lege ferenda* -osuuteen poimittu elementit, jotka nähdään olevan mahdollisimman helposti suomalaiseen lainsäädäntöön ja käytäntöön implementoitavissa hyödyntäen jo olemassa olevia malleja ja rakennettuja kyvykkyyksiä. Lisäksi mallin tulisi olla tarpeeksi yksinkertainen, jotta kynnyks testamentin todistamisen sähköisen muodon käyttöön olisi matala. Näin ollen nykylainsäädännön, toisaalla tehtyjen lakimuutosten ja digitalisaation kehittymisen myötä tutkimuskysymykseen ”Miten Suomessa voitaisiin mahdollistaa testamentin todistaminen etäyhteydellä vahvaa sähköistä tunnistamista käyttämällä?” voisi vastata, eriteltyinä nykyisen PK 10:1 §:n muotovaatimusten mukaisesti, seuraavasti:

1. Testamentti olisi tehtävä kirjallisesti.

Testamentin voisi jatkossa tehdä sähköisessä asiointikanavassa kirjautumalla järjestelmään vahvaa sähköistä tunnistamista käyttämällä. Tämä vaatimus olisi sisällöllisesti vastaava MK 2:1 2 momentin kanssa.

2. Todistajia olisi oltava kaksi.

---

⁸⁶ HE 146/2010 vp s. 27.

⁸⁷ HE 146/2010 vp s. 27.

Todistajia olisi oltava kaksi, vastaten nykyistä PK 10:1 §:n vaatimusta.

3. Todistajien olisi oltava yhtä aikaa läsnä.

Todistajien ja testaattorin olisi oltava yhtä aikaa läsnä etäyhteyden kautta toteutetussa audiovisuaalisessa yhteydessä, jotta testaattorin lopullisen testamenttitahdon suojaaminen säilyisi.

4. Testamentin tekijä allekirjoittaisi testamentin tai tunnustaisi siinä olevan allekirjoituksensa.

Testaattori vahvistaisi järjestelmässä tekemänsä testamentin vahvaa sähköistä tunnistamista käyttämällä ja saisi järjestelmästä sähköisen linkin, jonka jakaisi todistajille.

5. Todistajien olisi todistettava testamentti nimikirjoituksillaan.

Todistajat kirjautuisivat testaattorilta saamansa sähköisen linkin kautta järjestelmään ja allekirjoittaisivat testamentin vahvaa sähköistä tunnistamista käyttämällä.

6. Todistajien olisi oltava tietoisia, että allekirjoitettava asiakirja olisi testamentti.

Todistusta allekirjoittaessaan todistajat näkisivät tiedon, että allekirjoitettava dokumentti olisi testaattorin testamentti sekä todistuslauselman.

Lisäksi lakiin tulisi tehdä seuraavat lisäykset:

1. Testamentin todistuslauselmassa tulisi olla maininta siitä, että todistajat ja testaattori ovat olleet audiovisuaalisessa yhteydessä testamentin allekirjoitustilanteessa eli heillä tulisi olla toisiinsa sekä puhe- että näköyhteys.

2. Testamentin todistuslauselman tulisi olla vakiomuotoinen ja pakotettu eli sitä ei voisi muokata tai muuttaa, jotta muotovaatimuksia ei muokkaamalla vääristettäisi ja sitä kautta mahdollistettaisi muotovaatimusten rikkomista.

3. Testamentista muodostuisi sähköinen dokumentti, joka tallennettaisiin järjestelmään.

Sähköinen järjestelmä ohjaisi testamentin todistamista, sen jokaisessa vaiheessa, jolloin mahdollinen muotovirhe ei johtuisi sähköisestä muodosta vaan siitä, että jotakin muotovaatimusta ei noudattaisi. Perinteisesti on katsottu, että testaattori vastaa testamentin muotomääräysten noudattamisesta.⁸⁸

Lainsäädäntö testamentin todistamiseen käytettävästä sähköisestä asiointijärjestelmästä, sen käyttötarkoitus ja käyttäminen sekä tunnistaminen tulisi huomioida vastaavalla tarkkuudella kuin ne on huomioitu maakaassa kaupan sähköisen vahvistamisen osalta. Lisäksi lakimuutos vaatisi järjestelmän, jossa testamentin sähköinen todistaminen vahvalla tunnistamisella toteutettaisiin. Teknisen järjestelmän suunnittelun pohjana voisi käyttää lainhuuto- ja kiinnitysjärjestelmää, jolloin järjestelmäkehitystä ei tarvitsisi aloittaa tyhjästä.

Esitetty ratkaisuehdotus on pohdittu hyvin virtaviivaisesti pelkästään täysin etäyhteytenä toteutetusta testamentin todistamisesta. Victorian osavaltiossa on mahdollista todistaa testamentti useammalla tavalla:

1. täysin fyysisen läsnäolovaatimuksen mukaisesti,
2. täysin etäyhteydellä toteutetun todistamisen mukaisesti tai
3. fyysisen läsnäolon ja etäyhteyden vaatimusten mukaisesti.⁸⁹

⁸⁸ Koskinen 2023, s. 29.

⁸⁹ Wills Act 1997 no:36 Division 2, 8a s. 7-9.

Viimeinen vaihtoehto tarkoittaa sitä, että esimerkiksi testaattori ja erityistodistaja ovat samassa fyysisessä tilassa ja yksi todistaja on etäyhteyden päässä. Testamentin todistamiseen ei ole olemassa omaa järjestelmää vaan testamentti lähetetään verkkoyhteyden kautta osallistujille ja osa allekirjoituksista voidaan toteuttaa fyysisesti kynällä allekirjoittamalla tai sähköisesti, jonka jälkeen testamentti skannataan etäyhteyden päässä olevalle todistajalle, joka puolestaan allekirjoittaa sen sähköisesti tai kynällä ja lähettää takaisin testaattorille.

Tällainen monimuotoinen eli fyysisen ja etäyhteyden yhdistelmä vaatisi erillisen tarkastelun siitä, miten se olisi mahdollista toteuttaa Suomessa, mikäli tällainen vaihtoehto haluttaisiin mahdollistaa. Muun muassa monimuotoisen toteutuksen vuoksi on ymmärrettävää, että Victorian osavaltiossa vaaditaan yhden todistajista olevan erityistodistaja, joka varmistaa, että etäyhteydellä toteutettavan testamentin todistamisen muotovaatimukset täyttyvät.

Samassa yhteydessä Suomessa olisi aiheellista pohtia sitä, tulisiko sähköisesti etänä laadittu testamentti peruuttaa samassa järjestyksessä kuin se on laadittu. Teknisesti tämä olisi mahdollista toteuttaa samaa etäyhteyttä ja sähköistä vahvaa tunnistamista käyttämällä kuin testamentin todistamisen yhteydessäkin. Järjestelmä voisi myös tarjota mahdollisuuden lähettää tiedoksiannon testamentin peruuttamisesta aikaisemmin testamentin tiedoksi saaneille henkilöille. Lisätarkastelua voisi vaatia uuden testamentin laatiminen normaali-muodolla, jos sähköisesti todistettua testamenttia ei olisi järjestelmän kautta peruutettu. Tämä erityiskysymys ei ole oikeuskäytännössä täysi uusi, sillä tuomioistuimissa on ratkottu tapauksia, joissa on arvioitu vanhan ja uuden testamenttimääräyksen suhteita.⁹⁰ Arviointi voisi voimassa olon ja osittaisen päällekkäisyyksien osalta noudattaa nykyisiä periaatteita, mutta olisi tärkeää selvittää, tuoko sähköinen järjestelmä niihin joihin ennalta tunnistamattomia haasteita.

---

90 Esimerkkinä KKO 2019:27, jossa arvioitiin, oliko vanha testamentti tullut peruutetuksi uudella testamentilla, kun uudessa testamentissa ei ollut erikseen ilmaistu vanhan testamentin peruuttamisesta.

3.3 Lopuksi

Artikkelissa oleva ehdotus testamentin todistamiseksi sähköisesti vahvaa tunnistamista käyttämällä ei ole täydellinen, mutta ei ole nykyinenkään malli. Viime vuosikymmeniin saakka PK 10:1 §:n muotoa on pidetty toimivana, mutta maailman ja tekniikan kehittymisen, muuttumisen sekä ennakoimattomien ja yllättävien tapahtumien vuoksi testamentin todistaminen vaatisi joustavampaa muotoa. Ymmärrettävästi muutosehdotus nostaa esille myös riskejä mahdollisesta sähköisen muodon väärinkäytöstä tai jopa hyödyntämisestä testaattorin tahdonvastaisiin lopputuloksiin.

Riskejä voidaan pohtia esimerkkien avulla, josta ensimmäinen esimerkki käsittelee testaattorin ja todistajien yhtä aikaista läsnäolon vaatimusta. Jos testamentti todistetaan sähköisesti, ilman että allekirjoitus tapahtuu asianosaisten yhtä aikaisesti läsnä ollessa audiovisuaalista yhteyttä käyttämällä, olisi testamenttiin mahdollista kohdistaa moitekanne. Tämä ei prosessuaalisesti eroa nykyisistä moitekanteista sen suhteen, että ovatko todistajat olleet yhtä aikaisesti läsnä kun testamentti todistettiin ja allekirjoitettiin. Mikäli todistajat ja testaattori ovat olleet yhtä aikaisesti läsnä, on se itse asiassa helposti todistettavissa esimerkiksi neuvottelupuhelun osallistujatietojen avulla. Näytön esittäminen moitetta vastaan voisi käytännössä jopa helpottua.

Toinen esimerkki liittyy testaattorin tahdonmuodostuksen virheettömyyteen, jolloin mahdolliset testaattoriin kohdistuvat taivuttelut ja painostukset saadaan mahdollisimman tehokkaasti suljettua sillä, että todistajat ovat fyysisesti läsnä testamentin allekirjoitustilanteessa.⁹¹ Tällöin kyseessä on vieraan tahdon vaikutuksesta johtuva tahtovirhe.⁹² Testamentin todistamisessa voi paikalla olla testaattorin ja todistajien lisäksi myös muita henkilöitä. Tämä todistajien fyysinen paikallaolokaan ei kuitenkaan aina estä mahdollista taivuttelu- tai painostustilannetta. Fyysisesti läsnä olevat henkilöt pystyvät havainnoimaan tilannetta paikan päällä ja vaikuttamis- tai painostustilannetta epäilyään

91 *Aarnio – Kangas* 2015, s. 107.

92 *Aarnio* 2004, s. 562.

voivat kieltäytyä allekirjoittamasta testamenttia sekä tarvittaessa jälkikäteen voivat kuvailla tilannetta tuomioistuimessa. Riski audiovisuaalisessa yhteydessä voi nousta sen suhteen, että paikalla voi todistajien tietämättä olla vieras taho, joka pyrkii vaikuttamaan testaattoriin. Kuitenkin myös audiovisuaalisen yhteyden kautta todistajilla on mahdollisuus havainnoida testaattorin käyttäytymistä, puhetta ja ruumiinkieltä. Jos testaattori käyttäytyy normaalista poikkeavasti ja on esimerkiksi hermostunut, puhe takeltelee tai hän hikoilee, voi todistaja kieltäytyä allekirjoittamasta ja tarvittaessa todistaa näitä huomioitaan tuomioistuimessa. Huomioitavaa on myös se, että vieraan tahdon tai painostuksen vaikutuksesta tulee huomioitavaksi sen aktuaalinen vaikutus eli onko toiminta ollut omiaan vaikuttamaan testaattorin tahdonmuodostukseen.⁹³

Kun sähköinen järjestelmä ohjaisi testamentin todistamista, riski muotovaatimusten noudattamatta jättämiselle olisi oletettavasti pienempi kuin nykyisessä mallissa, jossa muotovaatimuksia ei ole kaikilla testamentin tekijöillä tiedossa, saati että kaikki tietäisivät vaatimusten noudattamatta jättämisen seuraamuksista. Sähköisen testamentin todistamisen käytön lisääntyminen saattaisi pitkällä aikavälillä johtaa testamenttien todistamiseen liittyvien moitekanteiden määrää vähentävästi, vaikkakin se saattaisi nostaa esille myös sisällöllisesti uudenlaisia moitekanteita, joita ei etukäteen pystytä ennustamaan.

Vuonna 2002 *Helin* nosti esille käytyä keskustelua siitä, ettei testamentin nykyinen muoto turvaisi riittävästi sitä, että testamentti vastaisi tekijänsä viimeistä tahtoa.⁹⁴ Keskipisteessä oli erityisesti varttuneempi väestö ja riskinä korostettiin, että ikäännytynyt henkilö olisi alttiimpi vaikuttamiselle.⁹⁵ Useat testamentin tekijät ovat iäkkäitä ja sähköisen testamentin laatiminen, jossa käytetään etäyhteyttä ja vahvaa tunnustautumista, vaatii digitaitoja. Järjestelmäkehityksessä tulisikin kiinnittää erityistä huomiota sen helppokäyttöisyy-

---

93 *Aarnio* 2004, s. 563.

94 *Helin* 2002, s. 1165.

95 *Helin* 2002, s. 1165.

delle ja saavutettavuudelle. Lisäksi tulisi varmistaa, ettei testamentin laatijaa johdatella laatimaan sisällöllisesti sellaista sähköistä testamenttia, joka ei vastaa heidän todellista testamenttaustahtoaan. Haasteet testamenttaustahdon varmistamisesta ovat samat kuin nykyisinkin, mutta sähköinen toimintaympäristö voi luoda siihen uudenlaisia ilmentymiä.

Lähteet

Kirjallisuus

- Aarnio, Aulis*, Mitä lainoppi on? Kustannusosakeyhtiö Tammi 1978.
- Aarnio, Aulis*, Laintulkinnan teoria. Werner Söderström Osakeyhtiö 1989.
- Aarnio, Aulis*, Testamentin tekijän taivuttelusta. Defensor Legis 4/2004 s. 559-574.
- Aarnio, Aulis – Kangas, Urpo*, Suomen jäämistöoikeus II Testamenttioikeus. 5. uudistettu painos. Talentum 2015.
- Bauer-Gerland, Friederike*, Das Erbrecht der Lex Romana Burgundionum. Dunker & Humblot 1995.
- Ervasti, Kaijus*, Oikeuspoliittinen tutkimus ja oikeuspolitiikka. Oikeus 4/2007 s. 382-388.
- Forsman, Jaakko*, Suomen lainsäädännön historia. Werner Söderström Osakeyhtiö 1896.
- Helin, Markku*, Testamentin muoto. Lakimies 7-8/2002 s. 1153-1167.
- Hirvonen, Ari*, Mitkä metodit?: opas oikeustieteen metodologiaan. Helsingin yliopisto, Oikeustieteellinen tiedekunta, 2011.
- Husa, Jaakko*, Oikeusvertailun metodit globalisoituvassa maailmassa. Lakimies 7-8/2017 s. 1088-1102.
- Jokela, Marjut – Kartio, Leena – Ojanen, Ilmari*, Maakaari. 5. uudistettu painos. Talentum Media Oy 2010.
- Kangas, Urpo*, Perhevarallisuus-oikeus. 3. uudistettu painos. Alma Talent Oy 2018.
- Kangas, Urpo*, Perhe- ja jäämistöoikeuden perusteet. 3. uudistettu painos. Alma Talent Oy 2023.
- Koskinen, Mikael*, Muotomääräysten noudattamatta jättämisen oikeusvaikutukset perhevarallisuus-oikeudessa. Edilex 2023/21.

Linna, Tuula, Ulosottorealisoinnista de lege ferenda. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja. A-sarja n:o 175, 1987.

Lohi, Tapani, Muotovirheinen testamentti ja kiinteistösaannon lainhuudatus. Defensor Legis 6/2000 s.936-958.

Niemi, Matti, Maakaaren järjestelmä I Kiinteistönkauppa ja muut luovutukset, 2. uudistettu painos. Alma Talent Oy 2016.

Norri, Matti, Perintö ja testamentti: käytännön käsikirja. 7. uudistettu painos. Alma Talent Oy 2017.

Oikeusministeriö, Perintökaaren uudistamistarpeet. Työryhmämietintö 2004:6.

Rautiala, Martti, Testamentin tekemisestä ja pätemättömyydestä. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja. B-sarja n:o 78, 1956.

Shammas, Carole, English Inheritance Law and Its Transfer to the Colonies. American Journal of Legal History 31/1987 s. 145-162.

Tepora, Jarno – Kartio, Leena – Koulu, Risto – Lindfors, Heidi, Kiinteistön kauppa, muu luovutus ja kirjaus. 6. uudistettu painos. Talentum Media Oy 2010.

Valtiovarainministeriö, Etäpalvelujen käyttöönoton käsikirja. Valtiovarainministeriön julkaisu 44/2015.

Lait ja asetukset

COVID-19 Omnibus (Emergency Measures) (Electronic Signing and Witnessing) Regulations 2020, no:34/2020, The Chief Parliamentary Counsel of Victoria, Australia.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetys sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisiin transaktioihin liittyvistä luottamuspalveluista sisämarkkinoilla ja direktiivin 1999/93/EY kumoamisesta 910/2014.

Laki sähköisen viestinnän palveluista 917/2014.

Laki vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisestä allekirjoituksesta 617/2009.

Maakaari 540/1995.

Perintökaari 40/1965.

Wills Act 1997 no:36, The Parliament of Victoria, Australia.

Virallislähteet

HE 146/2010 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle sähköistä kiinteistön kauppaa, panttausta ja kirjaamismenettelyä koskevaksi lainsäädännöksi.

HE 36/2009 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisestä allekirjoituksista sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 94/1952 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle perintökaaren 16 luvun muuttamisesta.

Oikeustapaukset

KKO 1982 II 152

KKO 1985 II 103

KKO 1993:2

KKO 1996:102

KKO 2019:27

Helsingin HO 9.11.1994 S 93/495

Helsingin HO 20.4.2006 S 04/1865

Rovaniemen HO 11.9.2014 S 14/146

Turun HO 13.10.1995 S 95/572

Internetlähteet

Liikenne- ja viestintävirasto, Kyberturvallisuuskeskus. <https://www.kyberturvallisuuskeskus.fi/fi/toimintamme/saantely-ja-valvonta/sahkoinen-tunnistaminen> (luettu 28.9.2023).

Maanmittauslaitos, Kiinteistöväihdännän palvelu, Palvelun sisältö. <https://>

www.maanmittauslaitos.fi/asioi-verkossa/kiinteistovaihdannan-palvelu (luettu 28.9.2023).

Mondaq. Australia, Electronic Signing And Remote Witnessing Around Australia, article by Davies Collison Cave. <https://www.mondaq.com/australia/wills-intestacy-estate-planning/965768/electronic-signing-and-remote-witnessing-around-australia> (luettu 24.9.2023).

National Library of Australia, The legal system. <https://www.nla.gov.au/research-guides/australian-legislation/legal-system#:~:text=In%20Australia%2C%20the%20law%20is%20made%20up%20of,of%20the%20case%20they%20are%20currently%20deciding.%20> (luettu 23.9.2023)
Valtiovarainministeriö, Julkisen hallinnon digitalisaatio. <https://vm.fi/digitalisaatio> (luettu 19.9.2023).

Victoria State Government. Justice system, Wills – online witnessing. <https://www.justice.vic.gov.au/justice-system/legal-assistance/wills-online-witnessing> (luettu 24.9.2023).